

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

Möjligheter och utmaningar

En diskursanalys av debatten om integration och enkla jobb

Författare: Sanna Blomgren
Kandidatuppsats: SOCK04, 15 hp
Vårterminen 2016
Handledare: Vesa Leppänen

Innehållsförteckning:

1. Inledning.....	1
2. Uppsatsens disposition.....	1
3. Syfte och frågeställningar.....	2
4. Kontext, tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter.....	2
4.1 Diskurs som teori.....	2
4.1.2 <i>Diskursteori</i>	4
4.1.3 <i>Kritisk diskursanalys</i>	4
4.2 Tre diskurser om social exkludering.....	5
4.3 Rasismer i Europa och i Sverige.....	6
4.4 Elitdiskurser och institutionell rasism.....	7
5. Material och urval.....	8
5.1 Empiriskt material.....	8
5.2 Avgränsning.....	9
6. Metod och analys.....	10
6.1 ”Analytic bracketing som analysverktyg”.....	10
6.1.2 <i>Riksdagskammarens samtalskultur</i>	10
6.2 Analysens genomförande.....	11
6.3 Metoddiskussion.....	12
6.3.1 <i>Om att vara en del av den verklighet man undersöker</i>	12
6.3.2 <i>Etiska överväganden</i>	13
7. Resultat.....	14
7.1 Spänningen mellan flyktingar som utmaning och flyktingar som möjlighet.....	14
7.2 Kopplingen mellan lönearbete och integration.....	19

8. Sammanfattande diskussion.....	23
8.1 Spänningen mellan flyktingar som utmaning och flyktingar som möjlighet....	24
8.2 Kopplingen mellan lönearbete och integration.....	25
9. Slutsatser och framtida forskning.....	28
10. Referenser.....	29

Författare: Sanna Blomgren

Titel: ”Utmaningar och möjligheter. En diskursanalys av debatten om integration och enkla jobb”

Kandidatuppsats: SOCK04, 15 hp

Handledare: Vesa Leppänen

Sociologiska institutionen, vårterminen 2016

Abstract

The purpose of this study is to examine the political debate about integration and so called ”simple jobs” in Sweden. A main point is also to examine how institutional racism is reproduced in the discourses that dominate the debate. The initial interest of the subject is the strong linkage between social integration and labour that often is taken for granted in the debate. The empirical material consists of policy documents from the Swedish parliament published between 2013 and 2016. The theoretical starting point is the combination of Ernesto Laclau and Chantal Mouffes discourse theory and Norman Fairclough’s critical discourse analysis as well as Ruth Levitas theories about social integration and theories about institutional racism. The main find of the study is that two discourses are dominating the debate, one that describes refugees on one hand as a ”challenge” and on the other hand as a ”possibility” for Sweden and the Swedish society and one theme that makes a clear connection between paid labour and social integration. An important conclusion is that the discourses within the Swedish parliament interact with and shape one another and determinate what is possible to express about social integration. Another important conclusion is that the right wing party the Swedish Democrats have a huge influence on what is possible to say about social integration in Sweden and that this fact obscures the institutional racism among the other seven parties in the Swedish parliament.

Key words: Social integration, labour, institutional racism, the Swedish parliament

1. Inledning

En sak är fullständigt klar. Sverige behöver fler som jobbar. Och med alla nyanlända som nu knackar på dörren blir behovet av reformer som kan bana väg in på arbetsmarknaden allt större, för integration och jobb är inget annat än två sidor av samma mynt. - Anders W Jonsson, Centerpartiet

”Integration och jobb är inget annat än två sidor av samma mynt”. Så säger Centerpartisten Anders W Jonsson i den aktuella riksdagsdebatt från mars 2016 där man talar om hur nyanlända ska integreras i Sverige och komma in på arbetsmarknaden. Denna koppling mellan lönearbete och integration har länge intresserat, men också förbryllat mig. Hur kommer det sig egentligen att man så ofta talar om just arbete och integration i samma andetag? Och hur kommer det sig att det så ofta framstår som logiskt och självklart att göra det? Med dessa inledande frågor i bakhuvudet började föreliggande uppsats växa fram. En annan viktigt utgångspunkt har också varit tanken om att talet om integration inte sällan är av rasistisk karaktär, varför det också är sociologiskt relevant att undersöka huruvida detta stämmer och hur man i så fall kan belysa och, i förlängningen förändra, det. Under två månaders tid har jag vridit och vänt på riksdagstryck om arbete och integration. Ganska snart under arbetes gång blev också talet om ”möjligheter” och ”utmaningar” i samband med flyktingvågen föremål för mitt intresse. Vad är det egentligen för slags möjligheter och utmaningar man talar om, när man talar om nyanlända, arbete och integration? *Vems* är möjligheterna? Och *vad* består utmaningen i? Min förhoppning är att denna studie ska räta ut dessa frågetecken, men också att den ska väcka nya frågor för någon annan att nysta vidare på.

2. Uppsatsens disposition

I uppsatsens inledande kapitel kommer syfte och frågeställningar behandlas för att sedan följas upp av den tidigare forskning och teori som studien vilar på. Därefter följer ett kapitel som beskriver det empiriska materialet och urvalet av detsamma. I kapitel sex presenteras analysmetoden ”analytic bracketing” som används för att analysera materialet. I samma kapitel återfinns även en kort redogörelse för riksdagens samtalskultur, från vilken det empiriska materialet är sprunget samt reflektioner kring metodvalet och en diskussion kring etiska överväganden. I kapitel sju presenteras studiens resultat. Därefter följer den sammanfattande diskussionen, där den teori som presenteras inledningsvis appliceras på resultaten. Till sist presenteras slutsatser och tankar kring framtida forskning i kapitel nio.

3. Syfte och frågeställningar

Syftet med den här uppsatsen är att beskriva och tolka den politiska debatten om integration och enkla jobb genom att undersöka de diskurser som karakteriserar debatten. Diskurser kan inledningsvis sägas vara, som Marianne Winther-Jørgensen och Louise Phillips skriver i *Diskursanalys som teori och metod* (2000), bestämda sätt att tala om samhället, eller en viss del av samhället. (Phillips & Winther-Jørgensen 2000:7). De frågeställningar jag utgått ifrån är:

- Vilka diskurser karakteriserar debatten om integration och att det behövs fler enkla jobb i Sverige?
- Hur kan diskurserna förstås i förhållande till andra samhällsrelaterade/politiska diskurser som de omges av?

4. Kontext, tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter

Eftersom det som främst fängade mitt intresse i debatten om enkla jobb var den, som jag upplevde det, mycket starka sammankopplingen mellan lönearbete och integration har den tidigare forskningen på detta område varit en stor inspirationskälla för mitt uppsatsarbete. Forskning om hur rasism fungerar och reproduceras utgör också en viktig del av den tidigare forskningen och teorin då en annan utgångspunkt för studien är att talet om integration inte sällan är av rasistisk karaktär. Den tidigare forskningen på området är omfattande och därför gör jag här inga anspråk på att redogöra för hela forskningsfältet, utan har valt ut de delar av fältet som jag menar har betydelse för min studie. Nedan presenterar jag både tidigare forskning på området och den teori jag i den sammanfattande diskussionen jämför mina resultat med. Till att börja med redogör jag också för den teoretiska förståelsen av diskurs som den här studien vilar på.

4.1 Diskurs som teori

Som analysmetod kommer jag i den här uppsatsen att använda mig av diskursanalys. Det finns dock olika sätt att förhålla sig till och förstå hur diskurser fungerar. Diskursanalysen är därför inte enbart en analysmetod, utan också en teori. Winther-Jørgensen och Phillips beskriver detta som "en paketlösning" (Ibid:10). Även om det alltså finns skillnader i hur olika teoretiker uppfattar diskursens roll i samhället finns det vissa grundläggande epistemologiska och ontologiska premisser, som inte går att bortse från i utförandet av

analysen. Dessa har, med Phillips och Winther-Jørgensen, en socialkonstruktionistisk grund som på olika sätt problematiserar mer deterministiska teorier, såsom till exempel marxismen. Socialkonstruktionismens grundläggande antaganden innebär att man: 1) måste ställa sig kritisk till "självklar kunskap" eftersom 2) kunskap inte bara är en avspegling av verkligheten utan alltid är kontextbunden, men också kontingent, det vill säga att våra tankesystem och vårt sätt att förstå världen förändras över tid och alltid skulle kunnat vara annorlunda. Vidare fastställer den socialkonstruktionistiska utgångspunkten att 3) kunskap produceras genom olika sociala processer där gemensamma sanningar och världsbilder konstrueras vilket leder till 4) en förståelse om att sociala handlingar och vad som uppfattas som sanning får sociala konsekvenser (Ibid:10-12).

Diskursanalysens ursprung kan, med Phillips och Winther-Jørgensen, kopplas till den franske filosofen Michel Foucault, som också utvecklade teorier om hur kunskap och makt hänger samman. De flesta diskursanalytiker förhåller sig på något sätt till hans idéer. Foucault menade att makten är produktiv på så sätt att den framkallar vår kunskap om den sociala verkligheten. Hos Foucault är alltså makt inget som tillhör en viss grupp eller vissa agenter, såsom staten, utan den genomsyrar hela samhället och producerar kunskap via diskurser. Diskursen determinerar i sin tur vad som betraktas som möjligt att säga vid en viss tid, i ett visst samhälle eller inom en viss domän och också vad som betraktas som omöjligt eller otänkbart att säga i detsamma, precis som Phillips och Winther-Jørgensen skriver:

[...] [ä]ven om vi i princip har oändligt många möjligheter att skapa utsagor, så är de utsagor som framkommer inom en viss domän ganska likalydande och repetitiva. Det finns olika utsagor man inte alls skulle få för sig att framföra – och som inte heller skulle bli accepterade som meningsfulla. De historiska reglerna för diskursen sätter snäva gränser för vad som över huvud taget kan sägas (Ibid:19).

Detta synsätt är också gemensamt för de flesta diskursanalytiska angreppssätt, nämligen att diskurserna producerar det som vi kan veta något om. Däremot delar inte alla diskursanalytiker Foucaults tankar om hur makt fungerar och vad makt innebär och inte heller vilken roll diskurser spelar i produktionen av "verkligheten". Phillips och Winther-Jørgensen framhåller att olika typer av diskursanalys förekommer, men understryker också att de olika angreppssätten inte ska förstås som "huggna i sten" och därför förespråkar de att man för varje enskilt tillfälle bör överväga om och på vilket sätt man kan kombinera olika angreppssätt (Ibid:141-142). I den här uppsatsen kommer jag att använda mig av en

kombination av Norman Faircloughs kritiska diskursanalys och Ernesto Laclau och Chantal Mouffes diskursteori såsom deras teorier beskrivs i Phillips och Winther-Jørgensens bok. I följande stycken kommer jag kort redogöra för deras respektive förhållningssätt och de delar av deras teorier jag kommer ta fasta på.

4.1.2 Diskursteori

I Laclau och Mouffes diskursteori förstås i princip hela den sociala verkligheten som diskursiv. Det vill säga att *hela* den sociala verkligheten också kan studeras med hjälp av diskursanalys. Det finns i den här teorin ingenting ”utanför” diskursen utan diskursen förstås som helt och hållet konstituerande för världen (Ibid: 26). Vidare förstås diskurs enligt Laclau och Mouffe som ”[e]n reducering av möjligheter” (Ibid: 34) då diskurser hela tiden försöker ”[u]tesluta andra möjliga betydelser” (Ibid:33) av hur någonting ska förstås. Detta har lyckats när diskurser till slut framstår som ”objektiva”, det vill säga naturaliserade till den grad att de inte längre ifrågasätts. Då menar Laclau och Mouffe att en så kallad ”avlagrad diskurs” har skapats (Ibid:43-44) vari ”[s]påren av makt har utplånats” (Ibid:45). Detta kan också jämföras med ”kulturell hegemoni”, se nästa stycket.

4.1.3 Kritisk diskursanalys

I Faircloughs kritiska diskursanalys görs det *skillnad* mellan diskursiva praktiker och andra sociala praktiker som befinner sig ”utanför” diskursen. Diskursiva praktiker är text (i vid bemärkelse) medan icke-diskursiva praktiker är till exempel ekonomin eller institutionaliserade former av socialt handlande. Fairclough utgår, till skillnad från Laclau och Mouffe, ifrån att diskursen både är konstituerande, alltså producerar våra världsbilder, men också att diskursen är konstituerad, vilket innebär att sociala praktiker *utanför* diskursen påverkar hur den formas. Det vill säga att språket berättar om en social verklighet, men denna sociala verklighet påverkar också *hur* man berättar om densamma (Ibid:26). Därför måste man också, när man använder sig av kritisk diskursanalys, använda annan teori än diskursteori för att kunna förstå hur diskursen växelverkar med det som den omges av (Ibid:75). Vidare menar Fairclough att diskurser alltid befinner sig inom en ”diskursordning”. I diskursordningen, menar Fairclough, att alla de diskurser som normalt används inom en specifik domän, till exempel i riksdagen, ingår och att detta påverkar vad man kan säga (Ibid:76). Olika diskurser befinner sig också i relation till varandra och, som Phillips och Winther-Jørgensen citerar Fairclough, ”[d]iskursordningarna kan ses som en domän för potentiell kulturell hegemoni, där de dominerande grupperna kämpar om att hävda och bevara

bestämda strukturer mellan dem (Ibid:78). Begreppet ”kulturell hegemoni” kommer från den marxistiske tänkaren Antonio Gramsci och är, med Phillips och Winther-Jørgensen, i Faircloughs angreppssätt, ”[...]en förhandlingsprocess vari man skapar betydelsekonsensus” (Ibid:80).

4.2 Tre diskurser om social exkludering

Den brittiska sociologen Ruth Levitas har i sin bok *The inclusiv society? Social exclusion and new labour* (2005) identifierat tre olika diskurser om social exkludering som hon menar varit karakteristiska för den västerländska integrationspolitiken sedan 1990-talet. Levitas har analyserat språkbruket i den brittiska politiken, med fokus på hur man talat om social exkludering, sedan Tony Blair och hans Labour-parti tog över det brittiska parlamentet i maj 1997 (Levitas, 2005:1). Boken undersöker vad Labour-partiet menar med social inkludering- och exkludering, vilken typ av inkludering deras politik syftar till, vad som menas med ett inkluderande samhälle samt varför man talar om inkludering och exkludering snarare än jämlikhet, ojämlikhet och fattigdom (Ibid:2). I sitt analysarbete identifierade hon tre diskurser som hon menar utmärker det politiska språkbruket: en diskurs som handlar om omfördelning (redistributionist discourse, RED), en diskurs som handlar om social integration (social integrationist discourse, SID) samt en diskurs som handlar om en moral underklass (moral underclass discourse, MUD) (Ibid:7). Den omfördelande diskursen (RED) betonar fattigdomen och dess konsekvenser för samhälleligt deltagande. Häri ses således fattigdomen som ett uttryck för de sociala, ekonomiska och kulturella strukturer som skapar ojämlikhet och diskursen manar därför till en politik som på olika sätt syftar till att reducera dessa ojämlikheter (Ibid:14). Diskursen som handlar om social integration (SID) pekar på att social exkludering beror på arbetslöshet vilket skapar en politik som sätter lönearbetet och individens förmåga (eller oförmåga) att skaffa sig ett sådant i centrum för integrationspolitiken (Ibid:22). Levitas menar att denna diskurs i stor utsträckning osynliggör skillnader mellan *olika* typer av lönearbetare genom att betona skillnaden mellan arbetande och arbetslösa (Ibid:26). Diskursen om moral underklass (MUD) framställer vissa grupper som extra problematiska genom att framhålla deras beteende eller deras egenskaper som väsensskilda från ”mainstream-samhället”. Levitas menar att diskursen ofta fokuserar på individers beteende snarare än samhällets struktur eller organisering vilket osynliggör ojämlika förhållanden i resten av samhället (Ibid:21). Levitas pekar vidare på att diskurserna kan (och bör) användas som ett analysverktyg samtidigt som de också ska förstås som empiriska beskrivningar. Diskurserna är inte ”renodlade” utan går på olika sätt in i varandra

och är ibland mer dominant, ibland mindre. Levitas menar också att de kan liknas vid Max Webers idealtyper så tillvida att de kan användas som en mall gentemot vilken man kan jämföra samhällsliga fenomen och deras föränderliga karaktär. Samtidigt understryker hon vikten av att också förstå diskurserna som en aktiv del i olika politiska projekt, det vill säga att diskurserna påverkar politikens utformning. Levitas menar att diskurser både konstituerar vår förståelse av världen och våra handlingar och vårt handlingsutrymme i densamma (Ibid:3).

4.3 Rasism i Europa och i Sverige

Då en av utgångspunkterna till den här studien är tanken om att talet om integration inte sällan är av rasistisk karaktär är tidigare forskning och teori om hur rasism och reproduktion av rasism fungerar en viktig del av den tidigare forskningen på området. De teorier som presenteras nedan kommer också användas i den sammanfattande diskussionen.

Efter en forskarkonferens i november 2003 sammanställdes, av Katarina Mattson och Ingemar Lindberg, en antologi med en rad artiklar som återspeglar det som framfördes och diskuterades på konferensen; *Rasism i Europa – Kontinuitet och förändring* (2004). De olika texterna diskuterar bland annat olika sätt på vilka just begreppet ”rasism” kan definieras och visar på begreppets föränderlighet över tid och rum. Jag kommer här redogöra för delar av Katarina Mattsons problematiseringar och definitioner av, samt teorier om, rasism och Etienne Balibars tankar om begreppets paradoxer såsom de diskuteras i denna antologi.

Mattson benämner inledningsvis rasism som ett ”privilegieskyddande system” som bärs upp av både ideologiska och materiella processer (Lindberg & Mattson, 2004:109). Men samtidigt understryker hon att rasismen tar sig uttryck på olika sätt i olika tider och olika samhällen, varför hon menar att det är fruktbart att tala om *olika* rasism, men att dess gemensamma nämnare är att de ”[...] karaktäriseras av en uppsättning arrangemang som genom avgränsningar, benämningar och beskrivningar av folkgrupper gör dessa till bärande indelningar i samhället” (Ibid:118). Fortsättningsvis menar hon att rasistiska ideologier verkar genom ”[...] argument som reglerar den asymmetriska maktbalansen mellan olika tänkta folkgrupper” (Ibid: 118) och att dessa ideologier i sin tur får den ojämlika maktbalansen att framstå som naturlig, självklar och oproblematiserad (Ibid:119) (Jämför ”avlagrad diskurs” hos Laclau och Mouffe, samt ”kulturell hegemoni” hos Gramsci). Mattson menar vidare att de ideologiska argumenten ofta framstår som neutrala eftersom de oftast går i linje med hur

samhället är inrättat, och med de ekonomiska och politiska tankarna som dominerar, vid en viss tidpunkt. Därför menar hon att "[...] även teorier och begrepp som är helt rena från raskategoriseringar kan, åtminstone teoretiskt, legitimera asymmetriska maktbalanser..." (Ibid:120). Detta kallar hon för "rasismunderstödjande diskurser" då de inte explicit talar om olika föreställda folkgrupper. Matsson talar i linje med detta, om "privilegieupprätthållande system" som också har vissa ideologiska funktioner. Bland annat pekar hon, med Immanuel Wallerstein, på att de privilegieupprätthållande systemen har en stark koppling till meritokratiska system där tanken om att människors positioner i samhället grundas på en "[...] rättvis tilldelning av resurser och makt utifrån meriter" (Ibid:129). Matsson understryker till sist också att forskning om rasism inte sällan fokuserar på de som är föremål, för rasismen, snarare än de system som konstruerar densamma och att begreppet "vit rasism" kan vara till hjälp för att vända på denna tradition genom att snarare sätta de privilegieupprätthållande systemen och rasismunderstödjande diskurserna i fokus (Ibid:129).

Balibar diskuterar i samma antologi det han kallar för "universalismens humanistiska grund", vilket han beskriver som uppfattningen om "[...] människosläktets odelbara enhet" (Ibid:29). Han påpekar att, om utgångspunkten i talet om, eller teoretiseringar kring, rasism utgår från en gemensam och vedertagen uppfattning om att uppdelningar av människor, oavsett om de baseras på "ras", "kultur" eller något annat, är oacceptabla, blir det mycket svårt att tala om samhälleliga hierarkier baserade på desamma (Ibid:29-30).

4.4 Elitdiskurser och institutionell rasism

I en svensk kontext har studier kring integrationspolitikens utformande gjorts och ett flertal SOU:er (Statens offentliga utredningar) går att hitta på temat. I SOU:n "Bortom vi och Dom. Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering" (de los Reyes & Kamali, red. 2005) undersöker Teun A. Van Dijk i sitt kapitel "Elitdiskurser och institutionell rasism" "[...] vissa diskursiva aspekter av eliternas och institutionernas roll i produktionen och reproduktionen av rasism i europeiska samhällen" (Van Dijk, 2005:113). Van Dijk menar att det i allra högsta grad är i institutionaliserade diskurser från politiker, massmedia, i läroböcker och så vidare, som rasism skapas och återskapas. Han pekar också på att om det inte vore för att dessa "elitdiskurser" är just rasistiska hade inte heller samhället varit rasistiskt i samma utsträckning som det idag är (Ibid: 113). Van Dijk definierar vidare rasism som "[i] första hand ett system för dominans och social ojämlikhet" (Ibid:115) som tar sig uttryck dels i sociala praktiker såsom olika former av diskriminering och marginalisering, dels i

sociokognitiva praktiker som tar sig uttryck i stereotyper, fördomar och tankemönster. Han menar också att det är just diskurser som sammanbinder dessa två praktiker och att eliternas organiserade diskurser på så sätt utgör den institutionella rasismen (Ibid:114-115). Van Dijk understryker därför vikten av att studera just elitdiskursernas roll i upprätthållandet av rasismen, främst eftersom de ofta är både subtila och indirekta på samma sätt som, menar han "[s]exism kan vara det" (Ibid:117). I sitt SOU-kapitel har han analyserat resultaten från ett antal undersökningar som studerat diskursiva framställningar av bland annat flyktingar och invandrare. Det som särskilt utmärker diskurser i parlamentsdebatter menar han är talet om den egna nationen och hur den nästan alltid sägs ha en "mångårig[a] tradition[en] av gästfrihet mot flyktingar" (Ibid:124) i kombination med att nyanlända ses som ett problem eller ett hot mot välfärden och arbetsmarknaden (Ibid:124). Han skriver också att elitdiskurserna i stor utsträckning kretsar kring det egna landets bekymmer med invandringen snarare än invandrarnas upplevelser av densamma och att parlamentsdebatterna nästan aldrig behandlar rasism (Ibid:124).

I ytterligare en SOU; "Den segregerade integrationen. Om social sammanhållning och dess hinder" (Kamali, red. 2006), skriver Masoud Kamali i kapitlet "Den segregande integrationen" (Kamali, 2006) att ett "nyttotänk" är vanligt förekommande i förhållande till invandring/invandrare. Han menar att man i politiska uttalanden ofta talar om hur invandrare är "en tillgång" för både välfärden och ekonomin. Vidare menar han att detta kan framstå som harmlöst men pekar sedan på den ojämlika maktrelation som framkommer i och med att en viss grupp "[...] kan *välja* att utnyttja en resurs som om det vore en malmfyndighet eller en oexploaterad älv..." (Ibid: 353). På samma sätt skriver Woukko Knocke i kapitlet "Osynliggjorda och fragmenterade – invandrade kvinnor i arbetslivet" i boken *Arbete – Intersektionella perspektiv* (Mulinari & Selberg, red., 2011) att "[d]e/t annorlunda omdefinieras [...] för att svara mot behoven på arbetsmarknaden" (Ibid:226). Även Knocke understryker hur detta tydliggör de ojämlika maktrelationerna mellan majoritetssamhället och invandrarna där de förra har makten och möjligheten att definiera de senare (Ibid:226).

5. Material och urval

5.1 Empiriskt material

Mitt empiriska material utgörs i den här studien av riksdagstryck, vilket är olika slags dokument som riksdagen ger ut. I det här fallet kommer jag analysera *motioner*, som är förslag till riksdagen och är skrivna av en eller flera partiledamöter. *Interpellationer*, som är

skriftliga frågor till ministrar i regeringen. Interpellationen besvaras sedan muntligt av den tillfrågade ministern i riksdagens kammare och följs sedan av en debatt, en så kallad *interpellationsdebatt*, där också andra ledamöter, utöver den som ställt frågan får vara med och debattera. Vidare utgörs mitt material också av ett protokoll från en *aktuell debatt*. Aktuella debatter är i sin tur debatter som berör ett speciellt ämne, ofta i anslutning till en aktuell händelse, och som begärts av en eller flera partigrupper. De ministrar eller riksdagsledamöter som är ansvariga för frågan i sitt respektive parti deltar i debatten. Sammanlagt består mitt material av 93 sidor riksdagstryck fördelat på fem motioner, två interpellationsdebatter och en aktuell debatt; ”Aktuell debatt om vägen in på arbetsmarknaden” från den 16 mars 2016.

5.2 Avgränsning

Eftersom både enkla jobb och integration har varit föremål för politisk debatt under mycket lång tid och inte på något sätt är en ny företeelse har jag också varit tvungen att göra en avgränsning vad gäller den tidsram som mitt material är hämtat från. Denna uppgift har varit svår då begrepp och diskussioner går in i varandra och omformas allt eftersom. Efter ett antal sökningar lyckades jag dock identifiera vad som verkar vara begynnelsen till den debatt som handlar om att vi i Sverige behöver just *fler* enkla jobb. Under ett öppet seminarium med namnet ”Unemployed or unemployable?” på World Economic Forum i Davos 2013 medverkade den dåvarande svenska statsministern Fredrik Reinfeldt.¹ Under seminariet diskuterades framförallt den höga arbetslösheten bland unga och olika strategier för hur man skulle komma till rätta med ungdomsarbetslösheten lades fram. Ett centralt tema i diskussionen var att det har blivit allt svårare för unga att få sitt första jobb och Reinfeldt menade att en av anledningarna till detta var att det finns för få låglönejobb med lägre kvalifikationer, särskilt i Sverige och att detta borde förändras genom att skapa just fler sådana (enkla) jobb. Dessa förslag har nu blivit allt fler, men i samband med det ökade antal asylsökande som kommit till Sverige på flykt från (bland annat) inbördeskriget i Syrien har förslagen skriftat från att rikta sig till unga till att allt mer rikta sig till nyanlända flyktingar. Året 2013 har inom ramen för den här studien således blivit startåret för debatten och jag har använt mig av riksdagstryck som utkommit till och med den 31 mars 2016. Eftersom jag varit intresserad av de förslag som handlar om just *fler* enkla jobb är det vidare denna sökfras jag använt mig av vid mina sökningar. En sådan sökning gav 57 träffar på riksdagens hemsida

---

¹ https://www.youtube.com/watch?v=XdV8U3Z_IWY 2016-05-13

senast den 7 april 2016. Till sist har jag bland de 57 träffarna valt ut de riksdagstryck som jag menar är mest relevanta för just min undersökning och som visar på återkommande diskurser eller teman. Det hade naturligtvis varit intressant att även undersöka andra arenor där debatten om fler enkla jobb förekommer, såsom exempelvis i fackföreningar och arbetsgivarorganisationer, i massmedia eller bland opinionsbildare, men givet uppsatsens tidsram och storlek valde jag att avgränsa mig till riksdagstryck.

6. Metod och analys

6.1 "Analytic bracketing" som analysverktyg

Som jag tog upp i punkt 4.1, "Diskurs som teori" finns det många olika sätt att ta sig an en diskursanalys. Jag har inom ramen för denna studie beslutat att använda mig av en analysmodell som går i linje med det som kallas "analytic bracketing", vilket är en växelverkan mellan vad- och hur-frågor.² Det vill säga att man ställer frågor som å ena sidan handlar om innehållet i materialet och å andra sidan om innehållets form (Ibid:53). Två uppenbara analysfrågor blev således: *Vad* talar man om i debatten kring fler enkla jobb? Och *hur* talar man om detsamma? (Ibid: 69). Vidare menar Rennstam och Wästerfors att man, genom att kombinera vad- och hur-frågor, också kan få svar på *varför*-frågor och på så sätt ge sin studie en "förklarande kraft" (Ibid: 54). Detta sker framförallt då man placerar sina analytiska fynd i den särskilda kontext vari de har producerats. Rennstam och Wästerfors pekar till exempel på att "lokala kulturer" måste tas i beaktning. Kulturerna bestämmer i viss utsträckning hur samtal förs och hur människor agerar. Samtidigt ska de lokala kulturerna inte reduceras och förstås som fristående från det övriga samhället utan de växelverkar med varandra. Därför har jag i min studie tagit hänsyn till att den del av debatten om fler enkla jobb som jag analyserat existerar innanför riksdagens väggar vilket ger den en särskild karaktär. Detta menar jag innebär, med Fairclough, att riksdagen och dess olika diskurser kommer utgöra diskursordningen i denna studie.

6.1.2 Riksdagskammarens samtalskultur

Riksdagens kammare kallas på riksdagens hemsida för "riksdagens hjärta" och utgör "centrum för den politiska debatten". Det finns alltså en etablerad konsensus kring att

---

² Jens Rennstam och David Wästerfors hänvisar i sin bok *Från stoff till studie. Om analysarbete i kvalitativ forskning* (2015) till analytikerna Jaber F. Gubrium och James A Holstein när de beskriver "analytic bracketing". Jag har dock, för att underlätta för läsaren, valt att hänvisa direkt till Rennstam och Wästerfors och deras beskrivningar av analysmetoden.

riksdagen är en plats där politiker med olika åsikter möts för att debattera. Jag kommer i mitt resultat och min diskussion använda mig av begreppen ”vänster” och ”höger”, vilket här åsyftar å ena sidan de mer socialdemokratiska/socialistiska partierna Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet³ och å andra sidan de mer liberala/kapitalistiska partierna Liberalerna, Centerpartiet, Moderaterna och Kristdemokraterna. Sverigedemokraterna menar jag är extremhöger. I riksdagen finns utrymme för både ledamöter och ministrar att uttrycka sig fritt samtidigt som det också finns begränsningar för vad man får säga. Att uttrycka sig opassande eller förolämpa andra är inte tillåtet och det ska råda en god stämning i kammaren⁴ Vidare vilar riksdagens arbete på en grundläggande demokratisk förståelse om att den offentliga makten i Sverige utgår från folket⁵ och att ”den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet”.⁶ Detta utgör således, menar jag, den ”lokala kultur” som de analytiska fynden i den här studien är sprungna ur. Samtidigt menar jag också att samtalskulturen i riksdagen också växelverkar med samhället utanför riksdagens kammare, såtillvida att det finns förväntningar på och antaganden om att den uppfyller den grundläggande förståelsen för vad demokrati är och hur den offentliga makten ska utövas. Dessa antaganden menar jag kan liknas vid det som Phillips och Winther-Jørgensen säger, nämligen att ”[d]et finns olika utsagor som man inte alls skulle få för sig att framföra – och som heller inte skulle bli accepterade som meningsfulla” (Phillips & Winther-Jørgensen 2000:19). Man skulle därför kunna tänka sig att det i riksdagskammaren är svårt att tala om sådant som uppfattas som brott mot mänskliga rättigheter eller brott mot ”den enskilda människans frihet och värdighet”.

6.2 Analysens genomförande

Under mitt analysarbete har jag, genom att läsa materialet upprepade gånger, identifierat ett antal teman som jag menar är ständigt återkommande. Det har inte varit helt enkelt då de hela tiden faller in i varandra på olika sätt och vid första anblicken är mycket svåra att urskilja. Då vissa motioner och debatter också tar upp andra frågor, såsom exempelvis bostadspolitik eller utbildningspolitik har jag också ”letat upp” de delar av materialet som varit relevanta för mitt

---

³ Miljöpartiet får inom ramen för den här uppsatsen, och för enkelhetens skull, räknas till den politiska vänstern då de i skrivande stund också sitter i regering tillsammans med Socialdemokraterna. Jag menar dock att de snarare befinner sig någonstans i mitten av den politiska skalan.

⁴ <http://riksdagen.se/sv/sa-funkar-riksdagen/arbetet-i-riksdagen/debatter-och-beslut-i-kammaren/> 2016-05-13

⁵ <http://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/> 2016-05-13

⁶ <http://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/det-demokratiska-systemet-i-sverige/grundlaggande-fri--och-rattigheter/> 2016-05-13

syfte och min frågeställning, det vill säga de delar som behandlar just *arbete* och integration. Här har också min analysmodell varit till stor hjälp i att reda ut det hela. Till att börja med, som framgår ovan, koncentrerade jag mig på att undersöka *vad* man talade om i materialet och *hur* man talade om detsamma. Inledningsvis fokuserade jag ganska mycket på själva debatten och de olika sidorna i densamma och hur de framställde problem och lösningar på den fråga som behandlades. Ganska snart insåg jag dock att det i relativt stor utsträckning verkade finnas fler likheter än skillnader mellan de olika sidornas uttalanden och därför skiftade jag fokus. Detta gjorde det också enklare att identifiera teman som jag menar är övergripande för nästan hela diskursordningen. Något som jag ganska snart började känna igen som ett tema i materialet, framför allt i motionerna och i den aktuella debatten, var talet om ”nyanlända” och ”flyktingmottagandet” och hur detta framställs som både en ”utmaning” och ”en möjlighet” för Sverige och dess samhälle, ekonomi och välfärd. Ett annat tema jag snabbt identifierade var att man pratade om ”integration”, ”segregation” och ”jobb”/ ”arbete” och hur dessa begrepp på olika sätt kopplades samman på ett sätt som lät påskina att de går hand i hand. Jag valde sedan ut ett antal citat som kan illustrera mina teman. Dessa kommer jag presentera i resultatkapitlet nedan där jag systematiskt visar på hur de besvarat analysmodellens vad- och hur-frågor. I den sammanfattande diskussionen resonerar jag till sist kring de *varför*-frågor som uppkommit under mitt analysarbete.

6.3 Metoddiskussion

6.3.1 Om att vara en del av den verklighet man undersöker

Min analysmodell har också varit till min hjälp i arbetet med att, i den mån det går, försöka distansera mig från den verklighet jag undersöker. Med det sagt inser jag dock att det finns många svårigheter med att distansera sig från den verklighet som man själv är en del av och står mycket nära. Eftersom diskursanalysen är ute efter att undersöka just det som framstår som självklarheter innebär det att det kan vara mycket svårt att upptäcka dessa eftersom de för mig, som ju är en del av detta samhälle, också framstår som just *självklarheter*. Phillips och Winther-Jørgensen framhåller att det inledningsvis kan vara fruktbart att här försöka sätta sig själv ”inom parentes” och försöka förhålla sig till sitt material såsom en antropolog skulle förhålla sig till ett främmande samhälle (Phillips & Winther-Jørgensen 2000:28-29). Man kan också, menar de, använda sig av ett ”komparativt perspektiv” där man jämför de självklarheter man finner i sitt eget material med historien för att på ett lättare sätt kunna ifrågasätta dem (Ibid: 45). Men de framhåller vidare att detta inte är någon lösning på problemet med forskarens roll i en socialkonstruktionistisk studie. De påpekar, att om våra

sanningar och världsbilder alltid skulle kunnat vara helt annorlunda, hur kan man då argumentera för de resultat man funnit i sin forskning? (Ibid: 28-29). Att bortse från denna grundläggande problematik inom socialkonstruktionismen skulle därmed underminera den teori som denna uppsats bygger på. Däremot finns det enligt Phillips och Winther-Jørgensen ett antal sätt att hantera det på. Till exempel kan man diskutera hur de resultat man kommer fram till utmanar, ifrågasätter eller återskapar samhällsliga maktrelationer och man kan vidare överväga maktrelationerna mellan sig själv och sina källor (Ibid:111). I den här uppsatsen tar jag hänsyn till båda dessa punkter. Syftet är att beskriva och tolka debatten om arbete och integration i en specifik ”lokal kultur”/diskursordning och i min sammanfattande diskussion kommer jag diskutera just denna studies roll i förhållande till tidigare forskning och teori och i förhållande till den sociala verklighet som den är en del av och vill säga något om. Maktrelationen mellan mig och de källor jag undersöker menar jag är av dubbel natur. Eftersom mitt material utgörs av riksdagstryck kan man å ena sidan säga att jag undersöker maktutövares yttranden och påståenden. Samtidigt är inte de politiker, vars utsagor jag analyserar, aktiva eller på annat sätt delaktiga i min studie och därför är det inom ramen för detta arbete *jag* som är maktutövaren. Detta problematiserar jag vidare i nästa stycke.

6.3.2 Etiska överväganden

Eftersom mitt material utgörs av offentliga handlingar som har för avsikt att spridas till allmänheten har jag inte behövt skaffa samtycke eller försäkra mina källor om anonymitet, såsom jag skulle behövt om jag till exempel genomfört intervjuer. De citat jag presenterar i resultatkapitlet nedan återges precis som de är och jag skriver ut vem som har uttalat sig och vilket parti den tillhör. Dock är det mitt ansvar att vara respektfull mot dem som uttalar sig och se till att citaten inte framstår som lösryckta ur sitt sammanhang. Därför har jag strävat efter att i den mån det går placera citaten i en kontext. Givet uppsatsens utrymme har jag inte haft möjlighet att beskriva långa utdrag från det som föregår citaten vilket kan vara problematiskt men samtidigt har jag varit noga med att ange varifrån citaten är hämtade så att läsaren själv kan kontrollera sammanhanget de är tagna från. Vidare har jag också varit tvungen att ta hänsyn till min egen politiska ståndpunkt, då den inte bör prägla min analys. Därför har jag strävat efter att analysera och presentera mitt material utan att ironisera eller håna. Samtidigt finns det, med Fairclough, etiska aspekter angående hur de resultat min studie visar på kommer att presenteras och användas. I Phillips och Winther-Jørgensen framhålls att det finns risk att diskursiva studier kan komma att användas som ”social ingenjörskonst, vilket innebär att man medvetet försöker få människor att börja använda diskursen och skapa

nya former av diskursiv praktik (Ibid: 92). Jag vill därför vara noga med att understryka att de teman jag kommer visa på i resultaten är konstruerade av *mig* och givet de socialkonstruktionistiska grundantagandena skulle de också kunnat konstrueras annorlunda. Samtidigt framhåller Phillips och Winther-Jørgensen, med Fairclough, att man med fördel kan använda sina resultat till att "[...] göra människor mer medvetna om diskurs som en form av social praktik som speglar och bidrar till att förstärka ojämlika maktrelationer" (Ibid:92). Det är också min förhoppning att denna studie ska kunna verka i detta syfte. Detta menar jag visar på möjligheten att genom att diskursanalytiskt undersöka *en* samhällsdomän också kunna undersöka andra samhällsdomäner på samma vis för att finna liknande mönster och i förlängningen kunna rubba och förändra desamma.

7. Resultat

I följande kapitel illustrerar jag de teman som jag identifierat i mitt material med hjälp av citat från detsamma och redogör så utförligt jag kan för varje citat jag valt ut. I den sammanfattande diskussionen jämför jag sedan mina empiriska fynd med den tidigare forskning och teori som jag presenterade i punkt 3.

7.1 Spänningen mellan flyktingar som utmaning och flyktingar som möjlighet

Ett mycket centralt tema i debatten menar jag är att flyktingar och nyanlända anses vara både en utmaning för samhället och välfärden men också en tillgång och en möjlighet för Sverige att berikas som land. Diskursen kretsar också på ett tydligt sätt kring det svenska samhället och Sveriges självbild. I tre olika riksdagsmotioner, alla från Liberalerna, förekommer ungefär samma motivering, eller berättelse, om Sverige och flyktingsituationen. Motiveringen är det som inleder motionen och som beskriver varför den föreligger. Såhär lyder den:

Antal asylsökande har ökat under senare år och under hösten 2015 har vi sett en dramatisk ökning som lett till stora ansträngningar för det svenska asylmottagandet. Vi har ett ansvar att se till att vi kan ta emot människor på ett värdigt och bra sätt i Sverige [...] Liberalerna står bakom den blocköverskridande migrationsuppörelsen som slöts i oktober 2015. Den innehåller en rad åtgärder för att effektivisera mottagandet, förenkla vägen till utbildning och jobb. Liberalerna anser dock att betydligt mer måste göras bland annat för att fler nyanlända ska komma in på arbetsmarknaden.

Vår tradition av öppenhet gentemot omvärlden har gjort Sverige till ett bättre och rikare land. Det har bidragit till ekonomisk tillväxt som har byggt vårt välfärdssamhälle. Idag bor här människor från världens alla hörn och här talas i princip världens alla språk. Det ger oss stora möjligheter på en global marknad

[...] Att fler kommer till Sverige och jobbar är viktigt för vårt framtida välstånd. Rätt hanterat blir dagens asylmottagande en tillgång för Sverige [...] (Motion till riksdagen 2015/16:3313)⁷

Citatet inleds genom att man beskriver att det skett ”en dramatisk ökning” av ”antalet asylsökande”, vilket inledningsvis blir svaret på analysmodellens *vad*-fråga. Vidare framkommer det att den dramatiska händelse som ökningen av antalet asylsökande innebär har ”lett till stora *ansträngningar* för det svenska asylmottagandet”, vilket här blir svaret på *hur* man just här talar om asylmottagandet. Sedan blir nästa svar på *vad*-frågan att man talar om att ”vi har ett ansvar att se till att vi kan ta emot människor på ett värdigt och bra sätt i Sverige”. Detta tolkar jag som att det går i linje med riksdagens demokratiska uppdrag och riksdagstalets premisser, nämligen att ”den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet”. Uttalandet om ”ansvar” följs sedan av några rader om att ”Liberalerna anser [...] att betydligt mer måste göras bland annat för att fler nyanlända ska komma in på arbetsmarknaden”, vilket jag i det här uttalandet tolkar som svaret på *hur*-frågan. Det vill säga att ansvaret (bland annat) handlar om att ”förenkla vägen till utbildning och jobb” och att ”mer måste göras för att fler nyanlända ska komma in på arbetsmarknaden”.

Den andra delen av citatet inleds sedan med att man talar att Sverige har en ”tradition av öppenhet gentemot omvärlden”, här besvaras alltså *vad*-frågan med att man talar om *Sverige* och *hur*-frågan med att man talar om Sverige som ett land med ”tradition av öppenhet gentemot omvärlden”. Man fortsätter sedan med att säga att denna ”öppenhet” har ”gjort Sverige till ett bättre och rikare land” och ”bidragit till ekonomisk tillväxt som byggt vårt välfärdssamhälle”. Vidare förklarar man att det i Sverige ”bor [...] människor från världens alla hörn och [...] talas i princip världens alla språk” och att detta ”ger oss stora möjligheter på en global marknad”. I detta uttalande finner jag att svaret på *vad*-frågan blir både att man talar om ”världens alla språk”, ”människor från världens alla hörn” och ”oss”, som jag här tolkar som Sveriges befolkning, eller det svenska samhället. Svaret på *hur*-frågan blir fortsättningsvis att man menar att allt detta är en ”möjlighet” för ”oss”. I nästa mening talar man om ”[a]tt fler kommer till Sverige och jobbar”, vilket blir svaret på *vad* man talar om. Och vidare att detta ”är viktigt för vårt framtida välstånd”, vilket blir svaret på *hur* man talar om de ”fler som kommer [...] och jobbar”. Till sist avslutas motiveringen med att peka på att

---

⁷ Samma citat återfinns, om än i något annan skepnad, även i riksdagsmotionerna 2015/16:3142 och 2015/16:2782.

om man hanterar det rätt, så blir ” dagens asylmottagande en tillgång för Sverige”. Svaret på analysmodellens *vad*-fråga blir alltså här återigen ”asylmottagandet” men svaret på *hur* man här talar om detsamma är att man framställer det som en ”tillgång för Sverige” (jämför mot då man inledningsvis talade om det som en ”stor ansträngning”). I citatet visas det som jag menar är en spänning mellan att se flyktingvägen som å ena sidan en ”stor *ansträngning*” och å andra sidan en ”*tillgång*”. Där emellan framkommer också en förståelse av att det föreligger ett *ansvar* hos oss i Sverige att ta emot människor på ”ett värdigt och bra sätt.” Exakt vad det innebär menar jag är svårt att uttolka i citatet, men en möjlig tolkning kan vara att det är ett sätt att uttrycka den grundläggande förståelse för demokrati och mänskliga rättigheter som riksdagens arbete vilar på. Vidare menar jag att fokus ligger på att ”fler nyanlända ska komma in på arbetsmarknaden” och att ”fler kommer till Sverige och jobbar” och att detta dessutom är ”viktigt”. Det som jag också menar är tydligt i citatet är att det är Sverige och Sveriges ”framtida välstånd” och dess ”möjligheter på en global marknad” som står i centrum för motiveringen.

På liknande sätt återfinns detta tema på ett antal ställen i protokollet från ”Aktuell debatt om vägen in på arbetsmarknaden” från den 16 mars 2016, som påkallades av Liberalerna. Nedan följer i första stycket ett citat från nuvarande statsminister Stefan Löfven, Socialdemokraterna och i andra stycket ett från Maria Ferm, Miljöpartiet. Jag har valt att illustrera med just dessa citat då jag menar att de visar hur diskursen tenderar att vara ungefär densamma oavsett om det är politiker från höger (som Liberalerna ovan) eller från vänster som talar. Innan jag börjar redogöra för dessa citat vill jag kort beskriva vilka Löfven avser när han talar om ”de grupper som behöver det mest” då jag menar att det är viktigt för framställningen av debatten generellt. De grupper som här åsyftas är främst ”nyanlända flyktingar”. Löfven-citatet nedan föregås i debatten av en redogörelse för att ”[d]et finns [...] en grupp nyanlända som kommer att ha mycket svårt att hävda sig på svensk arbetsmarknad” (Löfven i ”Aktuell debatt om vägen in på arbetsmarknaden”). Denna beskrivning av ”de nyanlända” förekommer på flera ställen i debatten. Men det ska understrykas att det också finns en förståelse av att ”de nyanlända” består av ”lika delar människor som inte har någon gymnasieutbildning som de som har gymnasieutbildning och också en högskoleutbildning” (Löfven i ”Aktuell debatt om vägen in på arbetsmarknaden”). Samtidigt menar jag att det är den förra gruppen, ”de som inte har någon gymnasieutbildning” som debatten främst handlar om.

Utmaningen [med asylmottagandet, min anm.] är stor. Det är inte tal om någonting annat. Men möjligheten om vi gör detta rätt är så mycket större. Därför sänker vi inte lönerna för de många, utan vi höjer kunskapen och skapar jobb till just de grupper som behöver det mest. Så avvecklar vi inte den svenska modellen, så utvecklar vi den, och så fortsätter vi det samhällsbygge som vi behöver göra i vårt land Sverige. (Stefan Löfven, Socialdemokraterna)

Löfven inleder här med att tala om ”utmaningen” med asylmottagandet, vilket blir svaret på vad-frågan. Sedan pekar han på att utmaningen är ”stor” och att det inte är ”tal om någonting annat” vilket inledningsvis blir svaret på *hur* han talar om densamma. Vidare menar han dock att ”möjligheten om vi gör detta rätt”, som här svarar på vad-frågan, är ”mycket större”. Fortsättningsvis talar han om att ”därför”, som jag här tolkar som ”på grund av *möjligheten*”, ”sänker vi inte lönerna för de många utan vi höjer kunskapen och skapar jobb...”. Svaret på analysmodellens *vad*-fråga blir här, som jag tolkar det, att man talar om ett ”vi” och ”att vi ska göra saker”. Vidare tolkar jag uttalandet som att eftersom ”vi” har en ”möjlighet” ska vi, nämligen ”höja kunskapen” och ”skapa jobb till de grupper som behöver det mest” vilket blir svaret på *hur* ”vi” ska göra saker. På samma sätt som i Liberalernas motivering tolkar jag ”vi-et” i det här uttalandet som att det syftar på ”vi i Sverige”, men det skulle också kunna syfta på ”vi politiker”. Fortsättningsvis säger Löfven att ”så”, det vill säga, genom att ”höja kunskapen och skapa jobb”, ”avvecklar vi inte den svenska modellen, så utvecklar vi den”. Här blir alltså föremålet för *vad* man talar om ”den svenska modellen” och *hur* man talar om den blir vidare att den inte ska ”avvecklas” utan ”utvecklas”. Det som Löfven menar med ”den svenska modellen” tolkar jag här som framförallt lönebildningen och hur den fungerar i Sverige⁸ då han just innan talat om att ”inte sänka löner”. I citatets sista mening blir svaret på *vad*-frågan att man talar om ”det samhällsbygge som vi behöver göra i vårt land Sverige”. Här är det alltså ”vi” som behöver göra ett ”samhällsbygge”, vilket jag menar går i linje med Liberalernas motivering ovan. Det som ligger i fokus även i Löfvens citat är ”vårt land Sverige” och han talar också om ”det samhällsbygge som vi behöver göra”. Vidare förekommer det också i detta citat en spänning mellan att inledningsvis påtala asylmottagandet som en ”utmaning” och fortsätta med att det också är en ”möjlighet”. Samtidigt menar jag att det i och med Löfvens citat framstår en skillnad mellan vänster och höger i den föreliggande debatten, nämligen om huruvida man ska sänka ingångslönerna, eller skapa jobb med lägre löner, för vissa grupper av potentiella arbetstagare. Jag återkommer till

---

⁸ Jag kommer inte utveckla detta vidare då det inte är centralt för mitt syfte. Men helt kort vill jag redogöra för att den svenska modellen innebär (bland annat) att det är fackföreningar och arbetsgivarorganisationer som genom förhandlingar kommer överens om löneläget och löneutvecklingen i Sverige. Det är alltså inte politikernas uppgift, givet denna överenskommelse, att till exempel stifta lagar om ingångslöner eller dylikt.

denna skiljelinje i nästa stycke. Nedan följer så Miljöpartiets Maria Ferm's citat. Det här citatet, ska sägas, förekommer i materialet, inte som ett enda långt citat, utan jag har samlat ihop de delar av Ferm's anförande som jag menar kan hjälpa mig att illustrera mitt tema⁹:

Att ta tillvara nyanländas erfarenheter och kompetenser och samtidigt skapa vägar in på arbetsmarknaden är en av vår tids stora möjligheter – möjligheten att låta fler bidra till ett samhällsbygge där Sveriges ekonomi fortsätter att växa [...] Historiskt sett har Sverige klarat av att växa på ett bra sätt [...] Sverige behöver fortsätta vara öppet och skapa möjligheter för dem som kommer hit att bidra och vara en del av ett Sverige som fortsätter att växa [...] Att många människor har kommit på kort tid är en utmaning, men också en möjlighet. (Maria Ferm, Miljöpartiet).

Ferm inleder med att tala om ”en av vår tids stora möjligheter”, vilket här blir svaret på *vad*-frågan. Och vidare blir ”att ta tillvara nyanländas erfarenheter och kompetenser och samtidigt skapa vägar in på arbetsmarknaden” svaret på *hur* man talar om samma möjlighet. Ytterligare ett svar på *hur* man talar om möjligheten framkommer i nästa rad, nämligen att möjligheten är, som jag tolkar det, ”att låta fler bidra till ett samhällsbygge där Sveriges ekonomi fortsätter växa”, något som, fortsätter Ferm, Sverige historiskt sett klarat av ”på ett bra sätt”. Vidare säger Ferm att ”Sverige behöver fortsätta vara öppet och skapa möjligheter för dem som kommer hit att bidra och vara en del av ett Sverige som fortsätter växa”, vilket innebär att svaret på vad man här talar om blir å ena sidan ”Sverige” och *hur* man talar om detsamma som ett ”öppet” land. Att man även talar om att Sverige behöver ”fortsätta vara öppet” tolkar jag som att det finns en underförstådd tanke om att Sverige redan är ”öppet”. Å andra sidan talar man också om att ”skapa möjligheter för dem som kommer hit”, vilket också besvarar analysmodellens *vad*-fråga i det här sammanhanget. Vidare tolkar jag att de möjligheter som ska ”skapas” är för ”dem som kommer hit att bidra”, men också ”vara en del av ett Sverige som fortsätter växa”, vilket här alltså svarar på *hur* man talar om möjligheterna. Och till sist säger Ferm att ”[a]tt många människor har kommit hit på kort tid är en utmaning, men också en möjlighet”, vilket går i linje med både Liberalernas och Socialdemokraternas uttalanden ovan. Det som är i centrum för uttalandet menar jag också här är *Sveriges* möjligheter och utmaningar. Till exempel att det är Sveriges ”möjlighet” att ”ta tillvara nyanländas erfarenheter och kompetenser”. Något som dock skiljer Ferm's citat från de båda andra menar jag är att hon talar om att ”möjligheten” också handlar om att låta dem som kommer hit ”bidra”. Detta menar jag tangerar det tal om att just ”bidra” som också förekommer hos,

---

⁹ Samtliga delar i citatet kommer från Maria Ferm's första anförande i ”Aktuell debatt om vägen in på arbetsmarknaden från 2016-03-16.

framförallt, Moderaternas Anna Kinberg Batra. I ”Aktuell debatt om vägen in på arbetsmarknaden” säger hon bland annat att:

Sverige är ett starkt samhälle som håller ihop. Men det kommer inte av sig självt. Det ställer krav. Det kräver att alla gör vad de kan för att bidra, för att göra rätt för sig och för att efter sin förmåga göra sin del av det vi kallar vårt [...]Redan första dagen som människor kommer hit ska vi fråga: Vad kan du bidra med för att bygga Sverige starkare? (Anna Kinberg Batra, Moderaterna).

Med det här citatet vill jag främst visa att debatten om arbete och integration är mycket mångfacetterad och att de olika diskurserna ”flyter” över i stort sett hela det riksdagspolitiska spekrumet. Jag menar att det, även om jag här väljer att inte gå djupare in i analysen, finns en poäng i att illustrera också de diskurser som bara delvis återfinns i det jag valt att konstruera som ett tema. Detta eftersom (till exempel) de diskurser om, som hos Kinberg-Batra, ”krav på att bidra” och ”göra rätt för sig” också ”samtar med” och påverkar övriga diskurser som florerar i riksdagskammaren, precis som Fairclough beskriver när han talar om ”diskursordning”. Jag kommer återkomma till hur jag menar att diskurserna i det här fallet ”samtar med” eller ”studsar mot varandra” i den sammanfattande diskussionen.

Sammanfattningsvis kan i anslutning till temat om ”spänningen mellan flyktingar som möjlighet och flyktingar som utmaning” sägas att det förekommer bland debattörer på både vänster- och högersidan i debatten, något som jag under mitt analysarbete upptäckte vara vanligare än jag inledningsvis trodde. De möjligheter och utmaningar man talar om kopplas vidare i stor utsträckning till Sverige, det svenska samhället eller ”sammhällsbygget”, det är alltså, som jag tolkar det, för Sverige som asylmottagandet är både en utmaning och en möjlighet. I den sammanfattande diskussionen kommer jag att återkomma till detta.

7.2 Kopplingen mellan lönearbete och integration

Ytterligare ett tema som jag funnit mycket centralt i debatten är hur man kopplar samman lönearbete och integration. Centerpartiets Anders W Jonsson illustrerar inledningsvis detta i följande citat från ”Aktuell debatt om vägen in på arbetsmarknaden”:

En sak är fullständigt klar. Sverige behöver fler som jobbar. Och med alla nyanlända som nu knackar på dörren blir behovet av reformer som kan bana väg in på arbetsmarknaden allt större, för integration och jobb är inget annat än två sidor av samma mynt (Anders W Jonsson, Centerpartiet).

Svaret på analysmodellens *vad*-fråga blir till att börja med att man talar om att ”Sverige behöver fler som jobbar” och att *hur* man talar om detsamma är att den saken är ”fullständigt klar”. Vidare talar man om ”alla nyanlända som nu knackar på dörren” och att detta gör att det behövs ”reformer som kan bana väg in på arbetsmarknaden”. Svaret på vad man talar om är alltså här både ”de nyanlända” och ”reformer som kan bana väg in på arbetsmarknaden”. Vilket jag menar kopplar samman just ”nyanlända” och ”arbetsmarknaden”. Till sist säger Jonsson att ”integration och jobb” inte är något annat än ”två sidor av samma mynt”. Här bli alltså svaret på *vad*-frågan att man talar om ”integration och jobb” och svaret på *hur* man talar om detsamma som ”inget annat än två sidor av samma mynt”, det vill säga att man talar om integration och jobb som om det är två olika sätt att benämna, egentligen, samma sak. Liberalernas Jan Björklund fortsätter i ”Aktuell debatt om vägen in på arbetsmarknaden” på samma tema, genom att säga:

Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan inrikes födda och utrikes födda är större i Sverige än i något annat EU-land. Det är den skillnaden vi kallar segregation. (Jan Björklund, Liberalerna).

Svaret på *vad*-frågan blir till att börja med att man talar om ”[s]killnaden i sysselsättningsgrad mellan inrikes födda och utrikes födda” och svaret på *hur*-frågan blir vidare att denna skillnad är ”större i Sverige än i något annat EU-land”. I nästkommande mening blir svaret på *vad*-frågan återigen att man talar om ”skillnaden” i sysselsättningsgrad, men svaret på *hur*-frågan blir här att man talar om att ”det är den skillnaden vi kallar segregation”. Skillnaden i just sysselsättningsgrad, det vill säga huruvida man har ett arbete eller inte, menar jag i den här meningen blir detsamma som huruvida man är ”integrerad” eller inte. I de här båda citaten, det ena från Jonsson i Centerpartiet och det andra från Björklund i Liberalerna, menar jag således att en mycket tydlig koppling mellan lönearbete och integration framkommer. Detta tema återfinns också i två motioner från Liberalerna, som alla handlar om nyanlända invandrades etablering. Följande citat, som jag menar visar på detta, återfinns på ungefär samma vis i motionerna:

För att klara av ett ökat asylmottagande måste vi ha en politik som håller hela vägen och som ger människor verkliga möjligheter att komma in i det svenska samhället. Det kräver viktiga och brådskande reformer. Framförallt krävs en öppen, flexibel och modern arbetsmarknad[...] (Motion 2015/16:3142)¹⁰

---

¹⁰ Samma citat, om än fördelat på olika stycken, går också att finna i motion 2015/16:2782.

Här blir svaret på *vad*-frågan inledningsvis att man talar om att vi måste ”ha en politik som håller hela vägen och som ger människor *verkliga* möjligheter att komma in i det svenska samhället” då vi måste ”klara av ett ökat asylmottagande”. Svaret på hur man talar om denna politik blir sedan att det ”framförallt krävs en öppen, flexibel och modern arbetsmarknad”. I detta citatet framstår, tycker jag, kopplingen mellan lönearbete och integration inte lika tydligt, men jag tolkar ändå citatet som att det handlar om att just de ”*verkliga* möjligheterna att komma in i det svenska samhället” är satta i förbindelse med just ”arbetsmarknaden”. Också i interpellationsdebatten ”Arbetslöshetsmålet och fler enkla jobb” från den 1 mars 2016 framkommer temat. Katarina Brännström från Moderaterna, som också är den som inlett debatten, säger:

Det är de med låg utbildning eller ingen utbildning alls som är den stora utmaningen. Därför menar jag att svensk arbetslöshet just nu håller på att bli ett integrationsproblem. Det är många av dem som har kommit till Sverige som har låg skolunderbyggnad. Det blir en växande klyfta mellan inrikes och utrikes födda som naturligtvis är en stor utmaning. I detta har vi kommit fram med olika förslag där vi har hittat en ny anställningsform och där vi talar om en lägre lön. Vi talar inte om sänkta löner; vi talar om jobb med lägre löner.[...] Olika jobb ger olika löner. Alla har inte samma jobb [...] man integreras i Sverige – och det har ett pris (Katarina Brännström, Moderaterna).

Här framkommer på ett lite tydligare sätt det som jag helt kort nämnde i föregående tema, nämligen att ”det är de med låg utbildning eller ingen utbildning alls som är den stora utmaningen” och som därmed också står i centrum för debatten. Detta tolkar jag därför fortsättningsvis som att det är främst dem som detta citat syftar på. *Vad* man talar om här är således till att börja med ”de med låg utbildning” och *hur* man talar om desamma är som ”den stora utmaningen”. Brännström fortsätter sedan och säger att *därför* håller ”svensk arbetslöshet” (*vad*-frågan) på att bli ”ett integrationsproblem” (*hur*-frågan). Jag menar att detta återigen tydliggör kopplingen mellan just lönearbete och integration. Eftersom arbetslösheten här framställs som ett *problem* för integrationen, tolkar jag således att sysselsättning i form av lönearbete, givet denna problemformulering, borde vara ”lösningen” på problemet. Vidare menar jag att nästa svar på *vad*-frågan blir att man talar om ”en växande klyfta mellan inrikes och utrikes födda” och att detta beror på att ”det är många av dem som har kommit till Sverige som har låg skolunderbyggnad” och, som jag tolkar citatet, därför inte får något jobb. Således tolkar jag uttalandet som om ”klyftan mellan inrikes och utrikes födda” i det här fallet handlar om att ”utrikes födda” i större utsträckning än ”inrikes födda” är arbetslösa. Som ”lösning” på detta föreslår man sedan, som jag tolkar det, ”en ny

anställningsform” med ”lägre lön” och vidare, ”jobb med lägre löner”. Här återkommer också det jag kort nämnde i föregående tema, nämligen skiljelinjen mellan å ena sidan vänsterfalangen, som inte vill sänka löner, eller skapa jobb med lägre löner och å andra sidan högerfalangen, som föreslår just jobb med lägre löner. Vidare framkommer i citatet att ”olika jobb” (*vad*-frågan) ger ”olika löner” (*hur*-frågan), vilket jag i det här citatet menar framstår som en självklarhet. Sedan säger man att ”alla” (*vad*-frågan) ”inte har samma jobb” (*hur*-frågan) vilket också det framställs som en självklarhet i citatet. Brännström avslutar sedan med att säga att ”man integreras i Sverige – och det har ett pris”, vilket jag i det här fallet tolkar som ”jobb med lägre löner”.

Hittills har detta tema, kopplingen mellan lönearbete och integration, främst illustrerats med citat från höger-sidan i debatten. Men också på vänster-sidan återfinns samma tema. Socialdemokraternas Stefan Löfven säger i ”Aktuell debatt om vägen in på arbetsmarknaden” att “[...] vi har påbörjat investeringar på över 60 miljarder kronor för att de som kommer hit och de som redan finns här i landet ska i arbete. De ska jobba” vilket jag menar visar på att tanken om att ”de som kommer hit” också ”ska jobba” återfinns på båda sidor i debatten. Dock menar jag att det finns en skillnad mellan de båda sidorna, då vänster-falangen oftare betonar vikten av utbildning, vid sidan av arbete. Jonas Sjöstedt från Vänsterpartiet säger i samma debatt att ”[s]ka vi lösa det här måste människor få en yrkesutbildning som gör att de kan få de arbeten som vi ser komma” och vidare att:

Vi har stora möjligheter att göra detta riktigt bra om vi tar tag i situationen – se till att det finns byggnadsarbetare, att det finns undersköterskor och att det finns ingenjörer i det här landet – och om vi ger människor chansen att få utbildning och ta jobb. Det är vår uppgift (Jonas Sjöstedt, Vänsterpartiet).

Dock menar jag, att samtidigt som man här talar om utbildning talar man också om att det i förlängningen ska leda till just arbete. Sjöstedt tangerar i det senare citatet också det förra temat jag talade om, nämligen förståelsen av (flykting)situationen som en stor ”möjlighet”.

Till sist vill jag, precis som under det förra temat, också visa på andra sätt att tala, eller andra diskurser, som också förekommer i debatten och som jag menar att man måste ta hänsyn till för att i större utsträckning förstå de ”ramar” som den befinner sig inom. I ”Aktuell debatt om vägen in på arbetsmarknaden” föreligger exempelvis följande uttalande, från Sverigedemokraternas Jimmie Åkesson:

För att man i praktiken ska etableras och vara en del av det svenska samhället krävs mer än bara sysselsättning. Man måste kunna språket, inte bara i form av ord och meningar, utan man måste förstå och kunna språket på djupet. Man måste förstå hur det svenska samhället ser ut och fungerar och vilka normer och värderingar som ligger till grund för vårt samhälle. Man måste anpassa sig. Man måste vilja bli svensk för att på allvar bli en del av Sverige och det svenska samhället (Jimmie Åkesson, Sverigedemokraterna).

I det här citatet framkommer, menar jag, en annan bild av vad ”integration” innebär. Åkesson inleder med att säga att för att man i praktiken ska etableras och vara en del av det svenska samhället krävs mer än bara sysselsättning”. Här menar jag att han inledningsvis både frångår, men också bekräftar, det tema som jag menar är centralt i debatten. Genom att säga att ”det krävs mer än bara sysselsättning” för att etableras menar jag att han bekräftar att det är detta som ofta ligger i fokus när man talar om integration. Han fortsätter sedan och talar om att man ”måste kunna språket” och att ”man måste förstå hur det svenska samhället fungerar” och att ”man måste anpassa sig” och ”vilja bli svensk för att på allvar bli en del av Sverige...”. Detta sätt att tala förekommer enbart hos Sverigedemokraterna och är därför inte centralt i konstruktionen av mina teman, men samtidigt menar jag att den är viktig att ta hänsyn till för att på ett utförligare sätt kunna tolka och redogöra för övriga diskurser, då de i allra högsta grad måste förhålla sig till varandra.

Sammanfattningsvis kan så, i anslutning till detta tema om ”kopplingen mellan lönearbete och integration”, sägas att det också här förekommer på *båda* sidor i debatten, samtidigt som jag menar att vänster-sidan oftare betonar utbildning i samband med både integration och arbete. Höger-sidan betonar också att integrationen ”har ett pris” och att detta innebär ”jobb med lägre löner”.

8. Sammanfattande diskussion

I föregående stycken har jag så redogjort för två teman jag identifierat som centrala i mitt material. I detta kapitel ska jag så reda ut analysmodellens *varför*-fråga. Det vill säga, *varför* talar man om ”spänningen mellan flyktingar som utmaning och flyktingar som möjlighet” och *varför* blir ”kopplingen mellan lönearbete och integration” så tydlig i debatten? Jag kommer också diskutera det jag menar att man *inte* talar om i respektive tema då det har betydelse eftersom, som Phillips och Winther-Jørgensen menar att Laclau och Mouffe framhåller, diskurser etableras och naturaliseras genom att på olika sätt försöka utesluta *andra* förståelser,

som också skulle kunna bli aktuella i diskursordningen. Vidare kommer jag jämföra mina resultat med den tidigare forskning och teori jag tog upp i punkt 4. Jag gör också här en rubrik för varje tema, men de kommer också på olika sätt att gå in i varandra i diskussionen.

8.1 Spänningen mellan flyktingar som utmaning och flyktingar som möjlighet

Under detta tema finner jag att det mest centrala är talet om *Sveriges* utmaningar och möjligheter med asylmottagandet. Detta menar jag i stor utsträckning kan liknas vid det som Van Dijk redogör för i sitt SOU-kapitel om "Elitdiskurser och institutionell rasism" (Van Dijk, 2005). Han skriver att det i parlamentsdebatter är vanligt att "invandrare" ofta framställs som ett hot och ett problem för det egna landet och att de positiva sidorna av invandringen, såsom att "invandringen alltid medfört stora ekonomiska fördelar" (Ibid:124) nästan aldrig talas om. Här menar jag att den framställning jag framhåller som central skiljer sig från Van Dijks empiriska fynd eftersom man i stor utsträckning också talar om flyktingarna som en "möjlighet". Detta pekar dock Kamali, i sitt SOU-kapitel "Den segregerande integrationen" (Kamali, 2006), ut som mycket problematiskt då det vid första anblicken kan framstå som harmlöst, men i själva verket är ett uttryck för en ojämlik maktrelation. Det menar jag är fallet också här. Precis som Kamali skriver befinner sig alltid den eller de som har *möjligheten att välja* hur någonting ska förstås eller talas om i en maktposition i förhållande till den eller det som omtalas (Ibid: 353).

Som Phillips och Winther-Jørgensen framhåller med Fairclough, menar jag att man här även bör se diskursen som konstituerad av de materiella, ekonomiska förhållanden som den omges av (Phillips och Winther-Jørgensen, 2000:26). Att genast, och på ett mycket tydligt sätt, hänvisa till just ekonomiska fördelar med flyktingvägen menar jag visar just på hur mycket ekonomiska förutsättningar påverkar och "ramar in" diskursen om flyktingvägen. Jag menar att en dominerande diskurs som kretsar kring begrepp som "tillväxt" och "bidrag till välfärden" och liknande på många sätt också sätter agendan för hur talet om flyktingvägen formas. Jag finner att de ekonomiska betingelserna i stor utsträckning fortfarande påverkar och i viss mån determinerar, för att återigen tala med Fairclough, hur samhällspolitiken utformas.

Jag tänker vidare att diskursen om flyktingar som "möjlighet" också skulle kunna förstås som en "motpol" till Sverigedemokraternas explicita och högerextrema diskurs. Precis som Phillips och Winther-Jørgensen skriver sätter reglerna för diskursen, eller med Fairclough,

diskursordningen, ”snäva gränser för vad som över huvud taget kan sägas” (Ibid:19). Jag menar att den diskurs som Sverigedemokraterna här ger uttryck för är en *del* av diskursordningen och försöker därför, precis som de andra diskurserna i samma ordning, göra just sin diskurs till den dominerande i densamma. Därför kan inte de partier som ställer sig kritiska till Sverigedemokraterna bortse från deras sätt att tala och måste också förhålla sig till den Sverigedemokratiska diskursen såtillvida att deras uttalanden fortfarande måste framstå som meningsfulla i sammanhanget. Jag anser därför att den Sverigedemokratiska och högerextrema diskursen i viss utsträckning avgör och sätter agendan för vad som kan sägas om integration eftersom de är med och ”kämpar” om att, med Faircloughs tolkning av Gramsci, uppnå kulturell hegemoni inom den givna diskursordningen (Ibid:80). Vidare menar jag att den explicita högerextrema diskurs som Sverigedemokraterna företräder får övriga partier att framstå som icke-rasistiska och gör att den institutionella rasism som även de är delaktiga i att reproducera därmed ”faller under radarn”.

Som Mattson framhåller skulle också jag vilja likna kalla de diskurser som inte är explicit rasistiska, och som till synes inte alls framstår som rasistiska, för just ”rasismunderstödjande diskurser” (Mattson, 2004:120). Detta, att övriga partier tar avstånd från Sverigedemokraterna, menar jag också ligger till grund för de yttranden som talar om Sverige som ett ”öppet” land eller ett land med ”tradition av öppenhet”. Genom dessa uttalanden utesluts, med Laclau och Mouffe i Phillips och Winther-Jørgensen (Phillips och Winther-Jørgensen, 2000:33) andra förståelser av Sverige, som exempelvis ett ”slutet” land, vilket jag i det här avseendet kopplar samman med den explicit högerextrema diskurs som Sverigedemokraterna står för, när de säger att man (det vill säga nyanlända) ”måste anpassa sig” och ”vilja bli svenska” för att vara välkomna i Sverige.

8.2 Kopplingen mellan lönearbete och integration

Under detta tema redogjorde jag för att det finns en tydlig koppling mellan lönearbete och integration såtillvida att man ofta framställer lönearbete som ”lösningen” på integrationen. Det framkommer också genom att man sätter likhetstecken mellan ”skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda” och ”segregation”. Detta tema menar jag går i linje med Levitas ”social integrationist discourse” (SID) eftersom lönearbetet blir centralt i hur integrationspolitiken formas och vilken riktning den tar (Levitas, 2005:22). Jag menar att det är så centralt, att det generellt sett framställs som i princip den enda ”lösningen” på integrationen. Även i de fall där utbildning betonas som nödvändigt är det ofta i koppling till

”möjligheten att få ett jobb”, det vill säga att utbildningen i fråga ska syfta till att hjälpa människor ut i arbetslivet. Detta menar jag också visar på en av de ”självklarheter”, med Phillips och Winther-Jørgensen, som förekommer i vårt samhälle och som har blivit så naturaliserade att de inte längre framstår som sådana (Phillips och Winther-Jørgensen, 2000:28-29). Också för mig föreligger detta som något tämligen självklart; att man ska utbilda sig för att i förlängningen få ett jobb. Samtidigt menar jag att det finns, eller genom historien funnits, andra sätt att förstå utbildning, som att utbildning till exempel kan vara viktigt *i sig*, men att dessa har fått ge vika för förståelsen om att utbildning och arbete går hand i hand.

Vidare menar jag att man i diskursen, i linje med Knocke (2011), sätter *arbetsmarknadens* behov i centrum och talar om hur människor måste utbildas för att kunna ”få de arbeten som vi ser komma”. Och, precis som både Knocke och Kamali framhåller menar också jag, att detta synliggör de maktförhållanden som föreligger mellan å ena sidan den som har makten och möjligheten att definiera både ”problemet” och dess ”lösning” och å andra sidan den eller de som i och med denna framställning ”placeras in i” densamma utan att kunna påverka det (Ibid:226, Kamali, 2006:253). Genom att tala om integration och lönearbete på detta vis menar jag att man också, återigen med Laclau och Mouffe, utesluter andra förståelser av detsamma (Phillips och Winther-Jørgensen, 200:33). Exempelvis talar man inte om att integration också handlar om att ta del av andra sammanhang än vad lönearbetet kan erbjuda, som exempelvis kulturella och politiska sammanhang. Man talar också väldigt sällan om vilka slags arbeten som det är frågan om vilket jag menar riktar fokus bort från att det finns branscher som domineras av vita och det finns branscher som domineras av icke-vita, vilket är en form av segregation i sig, trots att samtliga befinner sig på arbetsmarknaden och har en inkomst från lönearbete. Därför menar jag också att det är (till viss del) felaktigt att tala om att ”integration och jobb är två sidor av samma mynt”. Naturligtvis är lönearbete, givet rådande samhällsorganisering, nödvändigt för att kunna verka i och få tillgång till samhället, men det är inte den enda lösningen.

En annan möjlig förståelse av vad integration innebär framställs förvisso i den Sverigedemokratiska diskursen, som har stora likheter med Levitas ”moral underclass discourse” (MUD), då den fokuserar på ”de andras” (invandrarnas/flyktingarnas) beteende eller egenskaper och säger att det är de som måste ”vilja bli svenska” för att kunna integreras (Levitas, 2005:21). Återigen menar jag att denna diskurs är en, om än inte central, så mycket viktig del av diskursen då andra diskurser, som jag vill uttrycka det, ”studsar” emot

densamma och måste uttryckas i förhållande till den på olika sätt. I och med detta finner jag att det framstår som ”naturligt” eller ”logiskt” att tala om allas ”möjligheter” att få jobb och generellt sett tala om integrationen som ”en möjlighet”. Återigen visar detta på, anser jag, hur diskurser både är konstituerande, men också konstitueras av rådande ekonomiska och samhällsliga system. Arbete och ekonomisk tillväxt ses som mycket centrala delar i den kapitalistiska/nyliberala samhällsordningen och därför framstår det som naturligt att koppla integrationen till arbete. Men jag menar att det också behövs andra sätt att tala om integration, som vänder blicken bort från arbete, utan att för den skull hamna i den högerextrema diskurs som Sverigedemokraterna representerar. Istället menar jag att man, med Mattson, behöver rikta fokus mot de naturaliserade rasismunderstödjande diskurser som upprätthåller den ojämlika maktordningen mellan vita och icke-vita och ständigt ifrågasätta dem (Mattson, 2004:129). När Katarina Brännström från Moderaterna säger att ”olika jobb ger olika lön” och att de med ”låg skolunderbyggnad” ska ha jobb med lägre löner, görs detta på ett sätt så att det framstår som en självklarhet i citatet. I linje med Mattson (och Wallerstein) ser jag den västerländska meritokratin lysa igenom här, där meriter i form av utbildning anses vara nyckeln till jobb med högre löner. Men jag menar också att detta, återigen med Mattson, är en i allra högsta grad ”privilegieupprätthållande” diskurs då man undviker att tala om att till exempel ge nyanlända de möjligheter som tänkta ”svenskar” har fått i form av exempelvis tillgång till utbildning och sociala nätverk (Ibid:129).

Dock finns det under detta tema en märkbar skiljelinje mellan höger- och vänster-partiernas framställning av hur man menar att nyanlända ska komma i arbete. Att alla ska komma i arbete, verkar det däremot råda konsensus kring, vilket jag menar ytterligare visar på att Levitas ”social integrationist discourse” dominerar debatten (Levitas, 2005:22). Dock menar vänstern att man inte ska sänka löner, eller skapa jobb med lägre löner för nyanlända medan högern hävdar det motsatta. Vänstern tangerar därför här, anserr jag, Levitas ”redistribution discourse” (RED). Genom att betona vikten av att bibehålla och utveckla den svenska modellen och inte sänka löner menar man i större utsträckning än högern till en politik som syftar till att reducera ekonomiska skillnader mellan människor (Ibid:14). Samtidigt är de flesta debattörer överens om att enkla jobb är en nödvändighet för integrationen. Detta menar jag dock är kontraproduktivt eftersom att de enkla jobben utgör en särskild del av arbetsmarknaden och oavsett om jobben har en relativt god lönenivå eller inte skapas en segregering på arbetsmarknaden som baseras på var människor kommer ifrån. Precis som Mattson skriver menar jag att dessa argument bygger på en rasistisk ideologi, som

naturaliserats över tid och i denna debatt tar sig uttryck genom att man förespråkar en politik som i grunden upprätthåller, med Mattson "[...] den asymmetriska maktbalansen mellan olika tänkta folkgrupper" (Mattson, 2004:118).

9. Slutsatser och framtida forskning

Sammanfattningsvis kan kort sägas att de diskurser som jag funnit karaktäriserande för debatten om fler enkla jobb är dels att man talar om integration som både en utmaning och en möjlighet för *Sverige*, dels att man talar om integration och jobb som, med Anders W Jonsson, "två sidor av samma mynt". Samtidigt omges dessa diskurser av andra sätt att tala om integration, till exempel av den högerextrema diskurs som Sverigedemokraterna uttrycker, vilket på olika sätt påverkar och formar debatten om fler enkla jobb.

Som jag också varit inne på tidigare finner jag att det mer ofta än sällan föreligger en slags konsensus över en stor del av det politiska spektrumet, från vänster till höger. Detta har jag visat i mitt resultat, där förvånansvärt många uttalanden vilar på, eller kretsar kring samma diskurser. Jag menar att detta kan utgöra en grund för vidare forskning inom det diskursanalytiska fältet då det pekar på att vissa diskurser förefaller få en allt mer central och naturaliserad roll i vår förståelse av samhället och politikens utformning. Att detta dessutom förekommer i riksdagens kammare, som sägs vara den främsta platsen för meningsutbyte och debatt, menar jag är allvarligt. Naturligtvis förekommer det, vill jag understryka, debatt i riksdagen, men det jag funnit i mitt empiriska material visar också på att det finns många "självklarheter", med Phillips och Winther-Jørgensen, som går de flesta; debattörerna själva likväl som dess åhörare obemärkt förbi. Därför är också min förhoppning att denna studie kan vara en "ögonöppnare" som på något sätt kan bidra till att göra människor mer medvetna om hur språket och sättet vi talar på påverkar hur samhällets maktrelationer skapas och återskapas – men också kan förändras. Framförallt menar jag att det är viktigt att lyfta fram hur språkliga praktiker i "vardagen" (såsom i politiska samtal) i allra högsta grad reproducerar maktasymmetrier. Och vidare att rasismen inte är något som går att reducera till en högerextrem ideologi kopplad till Sverigedemokraterna, utan snarare visa på hur rasismunderstödjande diskurser florerar och karaktäriserar den politiska arenan i Sverige. Detta menar jag är de *verkliga* möjligheter och utmaningar som borde debatteras mer flitigt i riksdagskammaren

10. Referenser

Litteratur:

Balibar, Etienne (2004): "Rasismen nygranskad – ett modernt begrepps ursprung, relevans och paradoxer" i Lindberg, Ingemar & Mattson, Katarina (red.) *Rasism i Europa – kontinuitet och förändring*, Stockholm, Agora

Knocke, Woukko (2011): "Osynliggjorda och 'fragmenterade' – invandrade kvinnor i arbetslivet" i Mulinari, Paula & Selberg, Rebecca (red.) *Arbete. Intersektionella perspektiv*, Malmö, Gleerups utbildning AB

Levitas, Ruth (2005): *The inclusive society? Social exclusion and new labour*, London, Palgrave Macmillan

Mattson, Katarina (2004): "Vit rasism" i Lindberg, Ingemar & Mattson, Katarina (red.) *Rasism i Europa – kontinuitet och förändring*, Stockholm, Agora

Phillips, Louise & Winther Jørgensen, Marianne (2000): *Diskursanalys som teori och metod*, Lund, Studentlitteratur AB

Rennstam, Jens & Wästerfors, David (2015): *Från stoff till studie. Om analysarbete i kvalitativ forskning*, Lund, Studentlitteratur AB

Artiklar:

Kamali, Masoud (2006): "Den segregande integrationen" i Kamali, Masoud (red.) "Den segregande integrationen. Om social sammanhållning och dess hinder", *Rapport av utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering*, Stockholm, SOU 2006:73

Van Dijk, A., Teun (2005): "Elitdiskurser och institutionell rasism" i De los Reyes, Paulina & Kamali, Masoud (red.) "Bortom Vi och Dom. Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering", *Rapport av utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering*, Stockholm, SOU 2005:41

Internetadresser:

Regeringens hemsida (www.regeringen.se): ”Så styrs Sverige”, URL: <http://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/>, Hämtad: 2016-05-13

Regeringens hemsida (www.regeringen.se): ”Så styrs Sverige”, URL: <http://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/det-demokratiska-systemet-i-sverige/grundlaggande-fri--och-rattigheter/>, Hämtad: 2016-05-13

Riksdagens hemsida (www.riksdagen.se): ”Så funkar riksdagen”, URL: <http://riksdagen.se/sv/sa-funkar-riksdagen/arbetet-i-riksdagen/debatter-och-beslut-i-kammaren/>, Hämtad: 2016-05-13

Youtube (www.youtube.com): ”Davos 2013 – Open Forum: Unemployed or unemployable?”, URL: https://www.youtube.com/watch?v=XdV8U3Z_IWY, Hämtad: 2016-05-13

Empiriskt material:

Aktuell debatt

”Aktuell debatt om vägen in på arbetsmarknaden”, 2016-03-16

Interpellationsdebatter

Brännström Katarina (M): ”Arbetslöshetsmålet och fler enkla jobb”, 2016-03-01

Motioner

Björklund, Jan, m.fl. (FP): ”En politik som öppnar dörren till Sverige och det svenska samhället”, Motion till riksdagen 2015/16:2782

Malm, Fredrik m.fl. (L): ”Med anledning av skr. 2015/16:58 Riksrevisionens rapport om statens insatser för etablering av nyanlända”, Motion till riksdagen 2015/16:3313

Malm, Fredrik, m.fl. (FP): ”Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering”, Motion till riksdagen 2015/16:3142

